

فهرست مطالب

۲۱	..... مقدمه
۲۵	..... بخش اول: مفهوم مسئولیت، ضمان و انواع آن در فقه و حقوق
۲۵	..... فصل اول: مفهوم ضمان، مسئولیت و انواع آن
۲۵	..... گفتار اول: مفهوم مسئولیت
۲۵	..... ۱- مفهوم مسئولیت
۲۶	..... ۲- مسئولیت مدنی
۲۷	..... ۳- انواع مسئولیت
۲۷	..... ۱-۳- مسئولیت اخلاقی
۲۷	..... ۲-۳- مسئولیت حقوقی
۲۸	..... الف- مسئولیت کیفری
۲۸	..... ب- مسئولیت مدنی
۲۸	..... ۴- تفاوت میان مسئولیت مدنی و کیفری
۳۰	..... ۵- تفاوت و ارتباط میان مسئولیت اخلاقی و حقوقی
۳۰	..... ۱-۵- تفاوت میان مسئولیت اخلاقی و حقوقی
۳۱	..... ۲-۵- ارتباط میان مسئولیت اخلاقی و حقوقی
۳۱	..... الف- ارتباط مسئولیت اخلاقی با مسئولیت حقوقی مدنی
۳۲	..... ب- ارتباط مسئولیت اخلاقی با مسئولیت حقوقی کیفری
۳۳	..... گفتار دوم: مسئولیت مدنی
۳۴	..... ۱- مفهوم حقوقی مسئولیت مدنی
۳۴	..... ۱-۱- الزام
۳۴	..... ۲-۱- جبران
۳۵	..... ۳-۱- خسارت
۳۵	..... ۲- انتقاد به تعریف مسئولیت مدنی
۳۸	..... گفتار سوم: ضمان در فقه
۳۸	..... ۱- مفهوم ضمان در فقه
۳۸	..... ۱-۱- ضمان قراردادی در فقه
۳۸	..... الف- ضمان قراردادی به مفهوم اخص
۳۹	..... ب- ضمان قراردادی به مفهوم اعم
۴۰	..... ۲-۱- ضمان قهری در فقه

- ۴۰ ..... الف- ضمان قهری با منشاء عقدی (قراردادی)
- ۴۱ ..... ب- ضمان قهری با منشاء واقعه حقوقی
- ۴۱ ..... ۲- ضمانت اجرای ضمان در فقه
- ۴۱ ..... ۲-۱- ضمانت اجرای ضمان قراردادی در فقه
- ۴۲ ..... الف- عقد معین ضمان
- ۴۲ ..... ب- عقد حواله
- ۴۲ ..... ج- کفالت
- ۴۳ ..... ۲-۲- ضمانت اجرای ضمان قهری در فقه
- ۴۴ ..... ۳- فایده تعریف فقهی از ضمان
- ۴۵ ..... گفتار چهارم: ضمان در حقوق
- ۴۵ ..... ۱- مفهوم ضمان (مسئولیت مدنی) در حقوق
- ۴۶ ..... ۲- انواع مسئولیت مدنی در حقوق
- ۴۶ ..... ۲-۱- ضمان یا مسئولیت مدنی قراردادی
- ۴۸ ..... ۲-۲- ضمان یا مسئولیت مدنی قهری
- ۴۹ ..... ۳- تفاوت انواع مسئولیت در فقه و حقوق
- ۴۹ ..... ۳-۱- ملاک قبول و تحمیل ضرر
- ۵۰ ..... ۳-۲- ملاک منشاء ضرر
- ۵۱ ..... ۴- انواع ضمان در قانون مدنی
- ۵۴ ..... فصل دوم: منابع ضمان در فقه
- ۵۴ ..... گفتار اول: منابع ضمان و مصادیق آن
- ۵۴ ..... ۱- مفهوم منبع ضمان
- ۵۶ ..... ۲- منابع فقهی موجد ضمان
- ۵۶ ..... ۲-۱- قاعده اتلاف ((من اتلف مال الغير فهو له ضامن))
- ۵۷ ..... الف- اتلاف بالمباشره
- ۵۷ ..... ب- اتلاف بالتسبیب
- ۵۸ ..... ۲-۲- قاعده استیلائی ناروا ((علی الید اخذت حتی تودیه))
- ۵۹ ..... ۳-۲- قاعده غرور ((المغرور یرجع الی من غره))
- ۶۱ ..... ۴-۲- قاعده لاضرر ((لا ضرر و لا ضرار فی الاسلام))
- ۶۲ ..... گفتار دوم: ارتباط میان قاعده لاضرر و نظریه سوء استفاده از حق
- ۶۴ ..... گفتار سوم: مقایسه قاعده لاضرر با سایر منابع موجد ضمان
- ۶۷ ..... **بخش دوم: منابع موجد ضمان در حقوق**
- ۶۷ ..... فصل اول: منابع رسمی موجد مسئولیت مدنی در حقوق

فهرست مطالب □ ۷

گفتار اول: غصب.....	۶۸
۱- مفهوم غصب	۶۸
۲- ارکان غصب	۶۸
۱-۲- استیلاء	۶۹
الف- استیلاء فیزیکی	۶۹
ب- استیلاء عرفی	۶۹
۲-۲- حق	۷۰
۲-۳- غیر	۷۱
الف- شحص ثالث	۷۱
ب- فقدان رابطه قانونی و قراردادی میان ثالث و غاصب در موضوع	
غصب	۷۲
۲-۴- تحقق غصب در صورت خروج از حدود اذن قانونی	۷۴
۲-۵- عدوان	۷۵
الف- تصرف عالمانه	۷۵
ب- تصرف عامدانه	۷۶
۳- نهاد در حکم غصب	۷۷
۳-۱- فقدان علم	۷۷
۳-۲- فقدان قصد تجاوز	۷۷
الف- اذن قانونی	۷۸
ب- اذن قراردادی	۷۹
۴- تفاوت آثار دو نهاد غصب و در حکم غصب	۸۰
گفتار دوم: آثار غصب	۸۰
۱- استرداد عین	۸۰
۱-۱- اسقاط تکلیف استرداد عین	۸۱
۱-۱-۱- وضعیت مستحدثات در مال مغضوب	۸۲
۱-۱-۲- تلف یا اتلاف عین	۸۵
۱-۱-۳- مکان اجرای تعهد	۸۹
۲- دادن مثل	۸۹
۲-۱- ملاک مثلی بودن	۹۰
۲-۲- از قیمت افتادن مثل	۹۱
۳- پرداخت قیمت	۹۲
۳-۱- قیمت زمان غصب	۹۲
۳-۲- قیمت زمان تلف	۹۲

- ۳-۳- قیمت زمان پرداخت ۹۳
- ۴- ضمان منافع ۹۴
- ۴-۱- منافع منفصل ۹۵
- الف- منفعت منفصل ملموس ۹۵
- ب- منفعت منفصل غیرملموس ۹۵
- ۴-۲- منافع متصل ۹۵
- ۵- تعدد غاصبین ۹۶
- ۵-۱- ضمان عین در برابر مالک ۹۶
- الف- استرداد عین ۹۶
- ب- دادن مثل ۹۷
- ج- پرداخت قیمت ۹۸
- ۵-۲- ضمان غاصبین متعدد نسبت به منافع در برابر مالک ۹۸
- ۶- روابط میان غاصبین ۱۰۰
- ۶-۱- جبران ضمان نسبت به عین ۱۰۰
- الف- استرداد عین ۱۰۰
- ب- دادن مثل ۱۰۱
- ج- پرداخت قیمت ۱۰۲
- ۶-۲- جبران ضمان نسبت به منافع ۱۰۲
- ۷- رجوع غاصبین به یکدیگر خارج از باب غضب ۱۰۴
- ۷-۱- رجوع غاصبین به یکدیگر بر مبنای قرارداد ۱۰۵
- الف- عالم بودن منتقل الیه به غضبی بودن مال موضوع عقد ۱۰۵
- ب- جاهل بودن منتقل الیه به غضبی بودن مال موضوع عقد ۱۰۶
- ۷-۲- رجوع غاصبین به یکدیگر خارج از قرارداد ۱۱۴
- ۸- ابراء غاصبین متعدد از سوی مالک ۱۱۴
- ۸-۱- ابراء غاصب نسبت به اصل مال ۱۱۵
- ۸-۲- ابراء ذمه غاصب نسبت به مثل یا قیمت ۱۱۶
- ۸-۳- ابراء ذمه غاصب نسبت به منافع ۱۱۷
- ۹- انتقال حق مالک به یکی از غاصبین ۱۱۸
- ۹-۱- انتقال حق مالک نسبت به عین به یکی از غاصبین ۱۱۸
- ۹-۲- انتقال حق مالک نسبت به منافع به یکی از غاصبین ۱۱۹
- الف- انتقال حق نسبت به منافع به طور کلی به غاصب ۱۱۹
- ب- انتقال حق نسبت به منافع به غاصب به میزان زمان تصرف خود او ۱۲۰
- گفتار سوم: اتلاف ۱۲۱

۱- مفهوم ائتلاف.....	۱۲۱
۱-۱- از بین بردن.....	۱۲۱
الف- نابود کردن.....	۱۲۱
ب- معیوب کردن.....	۱۲۲
ج- ناقص کردن.....	۱۲۲
۱-۲- مستقیم بودن.....	۱۲۲
۱-۳- مال.....	۱۲۳
۲- ویژگی‌های نهاد ائتلاف.....	۱۲۴
۱-۲- انجام فعل مثبت.....	۱۲۴
۲-۲- احراز آسان سببیت.....	۱۲۶
۲-۳- عدم لزوم احراز قصد.....	۱۲۶
۲-۴- عدم لزوم احراز تقصیر.....	۱۲۶
۳- ضمانت اجرای ضمان در ائتلاف.....	۱۲۷
۱-۳- دادن مثل یا پرداخت قیمت.....	۱۲۷
۲-۳- پرداخت ارزش.....	۱۲۷
گفتار چهارم: تسبیب.....	۱۲۹
۱- مفهوم تسبیب.....	۱۲۹
۱-۱- انجام فعل یا ترک فعل.....	۱۲۹
۱-۲- وجود واسطه بین فعل یا ترک فعل شخص مسبب و خسارت حاصله.....	۱۳۰
۲- تعریف واسطه و ارکان آن.....	۱۳۰
۱-۲- داشتن نیرو.....	۱۳۰
۲-۲- اثرگذاری.....	۱۳۱
الف- اثرگذاری ایجابی.....	۱۳۱
ب- اثرگذاری سلبی.....	۱۳۱
۲-۳- عامل انسانی یا طبیعی.....	۱۳۱
۳- خصوصیات واسطه.....	۱۳۱
۱-۳- واسطه در طول عامل اصلی باشد نه در عرض آن.....	۱۳۲
۲-۳- واسطه ممکن است از نظر زمان حدوث، مقدم یا موخر بر عامل باشد.....	۱۳۲
۳-۳- واسطه باید از نظر زمان تاثیر، موخر یا همزمان بر عامل باشد.....	۱۳۲
۴-۳- واسطه باید ضعیف تر از عامل باشد.....	۱۳۲
۵-۳- واسطه ممکن است خود به عنوان یکی از اسباب در کنار سبب دیگر.....	۱۳۳
مسئول شناخته شود.....	۱۳۳
۴- جمع اسباب.....	۱۳۳

- ۱-۴- اسباب منجر به زیان در طول هم اند ۱۳۳
- الف- همه اسباب طولی انسانی هستند ۱۳۴
- ب- برخی اسباب طولی غیرانسانی هستند ۱۳۴
- ۲-۴- اسباب منجر به زیان در عرض هم اند ۱۳۵
- ۵- جمع سبب و مباشر ۱۳۵
- ۱-۵- تاثیر مباشر از سبب قوی تر است ۱۳۵
- ۲-۵- تاثیر مباشر و سبب مساوی هم است ۱۳۶
- ۳-۵- تاثیر سبب قوی تر از مباشر است ۱۳۷
- ۶- مصادیق سبب اقوی از مباشر ۱۳۸
- ۱-۶- فقدان اراده در مباشر و وجود آن در سبب ۱۳۸
- ۲-۶- غیرانسانی بودن مباشر و عامل انسانی بودن سبب ۱۳۸
- ۳-۶- تعمد سبب و خطای مباشر ۱۳۹
- ۷- مسئولیت اسباب متعدد در وقوع زیان ۱۳۹
- ۱-۷- مسئولیت اسباب طولی متعدد ۱۳۹
- الف- سبب مقدم در تاثیر ۱۳۹
- ب- سبب مستقیم و بلا واسطه ۱۴۰
- ج- سببی که عرفاً قوی تر است ۱۴۱
- د- تقسیم مسئولیت میان همه اسباب به صورت مساوی ۱۴۱
- ۲-۷- مسئولیت اسباب عرضی متعدد ۱۴۳
- الف- دخالت اسباب متعدد در حادثه و انتساب زیان به یک سبب ۱۴۳
- ب- دخالت اسباب متعدد در حادثه و انتساب زیان به همه اسباب ۱۴۵
- ج- دخالت اسباب متعدد در حادثه و عدم امکان تعیین انتساب زیان به یک یا همه اسباب ۱۴۶
- گفتار پنجم: نقش تقصیر در تحقق منابع سه گانه ضمان و مصادیق آن ۱۴۷
- ۱- نقش تقصیر در منابع سه گانه ضمان ۱۴۷
- ۱-۱- غصب ۱۴۷
- ۲-۱- اتلاف ۱۴۸
- ۳-۱- تسبیب ۱۴۸
- ۲- مصادیق شرط تقصیر در فقه ۱۵۳
- ۱-۲- ضمان ناشی از تصرف حیوان ۱۵۳
- ۲-۲- ضمان ناشی از خسارت وارده توسط صغیر و مجنون ۱۵۶
- الف- ضمان سرپرست فرع بر ضمان محجور است ۱۵۷
- ب- ضمان سرپرست منوط به اثبات تقصیر اوست ۱۵۷

فهرست مطالب □ ۱۱

- ۱۵۸..... ۲-۳- ضمان ناشی از خسارت وارده توسط اشیاء
- ۱۶۱..... گفتار ششم: استیفاء
- ۱۶۱..... ۱- مفهوم استیفاء
- ۱۶۱..... ۱-۱- استفاده
- ۱۶۲..... ۱-۲- مال غیر
- ۱۶۲..... الف- عین معین بودن حق یا مال موضوع استیفاء
- ۱۶۳..... ب- مصرفی نبودن مال موضوع استیفاء
- ۱۶۳..... ۱-۳- عمل غیر
- ۱۶۴..... الف- درخواست آمر
- ۱۶۵..... ب- انجام کامل عمل
- ۱۶۶..... ج- وجود اجرت عرفی برای عمل
- ۱۶۶..... د- مهیا شدن قبلی عامل برای انجام عمل
- ۱۶۶..... ۱-۴- وجود اذن
- ۱۶۷..... ۱-۵- عدم قصد تبرع
- ۱۶۷..... ۲- ضمانت اجرای استیفاء
- ۱۶۹..... ۳- انواع استیفاء
- ۱۶۹..... ۱-۳- استیفاء مشروع
- ۱۶۹..... ۲-۳- استیفاء نامشروع ((بلاجهت))
- ۱۷۰..... الف- استفاده از مال یا عمل دیگری
- ۱۷۱..... ب- فقدان رابطه قراردادی یا قانونی
- ۱۷۲..... ج- فقدان رضایت یا اذن قبلی
- ۱۷۳..... ۴- ماهیت و مبنای استیفاء
- ۱۷۳..... ۱-۴- شبه عقد
- ۱۷۴..... ۲-۴- واقعه حقوقی
- ۱۷۵..... ۳-۴- اجرای عدالت و انصاف
- ۱۷۶..... فصل دوم: سایر منابع موجد ضمان در قانون مدنی
- ۱۷۶..... گفتار اول: ایفاء ناروا
- ۱۷۶..... ۱- مفهوم ایفاء ناروا
- ۱۷۶..... ۱-۱- عین معین بودن مال
- ۱۷۷..... ۱-۲- دریافت از شخص
- ۱۷۷..... ۱-۳- دریافت اختیاری
- ۱۷۷..... ۱-۴- عدم استحقاق
- ۱۷۸..... ۱-۵- عدم تفاوت تعمد یا اشتباه در دریافت

- ۱۷۹..... ۲- ضمانت اجرای ایفاء ناروا
- ۱۷۹..... ۲-۱- ضمانت اجرا نسبت به دریافت کننده مال
- ۱۷۹..... الف- نگاهداری مال
- ۱۸۰..... ب- تلف مال
- ۱۸۰..... ج- انعقاد عقد نسبت به مال
- ۱۸۱..... ۲-۲- ضمانت اجرا نسبت به دهنده مال
- ۱۸۳..... ۳- مبنای ایفاء ناروا
- ۱۸۴..... گفتار دوم: اداره فضولی مال غیر
- ۱۸۴..... ۱- مفهوم اداره فضولی مال غیر
- ۱۸۴..... ۱-۱- اداره کردن
- ۱۸۵..... ۱-۲- صرف اموال
- ۱۸۵..... ۱-۳- ناتوانی مالک
- ۱۸۶..... ۱-۴- فقدان اذن و عدم امکان تحصیل آن
- ۱۸۸..... ۱-۵- خوف ورود ضرر
- ۱۸۹..... ۱-۶- قصد احسان
- ۱۸۹..... ۲- تعارض میان قصد و نتیجه
- ۱۹۰..... ۲-۱- اقدام مدیر عرفا یا نوعا زیانبار بوده است
- ۱۹۱..... ۲-۲- اقدام مدیر عرفا یا نوعا زیانبار نبوده است
- ۱۹۲..... ۳- ضمانت اجرای نهاد اداره فضولی
- ۱۹۲..... ۳-۱- ضمان مدیر فضولی در برابر مالک
- ۱۹۲..... الف- حساب زمان تصدی
- ۱۹۳..... ب- عقود منعقدہ توسط مدیر
- ۱۹۵..... ۳-۲- تلف یا اتلاف مال توسط مدیر فضولی
- ۱۹۷..... ۳-۳- ضمان مالک در برابر مدیر فضولی
- الف- تحصیل اجازه اساسا مقدور نبوده است یا تاخیر در دخالت موجب ضرر می شده است
- ۱۹۷.....
- ب- دخالت با هدف جلوگیری از ورود ضرر یا دفع آن صورت گرفته باشد
- ۱۹۸.....
- ج- مخارج صرف شده لازم بوده باشد
- ۱۹۸.....
- ۴- ماهیت نهاد اداره فضولی مال غیر
- ۲۰۰.....
- ۴-۱- نظریه عقد
- ۲۰۱.....
- ۴-۲- نظریه ایقاع
- ۲۰۱.....
- ۴-۳- نظریه ضمان قهری
- ۲۰۲.....
- ۵- مبنای تحقق ضمان در نهاد اداره فضولی مال غیر
- ۲۰۳.....

۲۰۳	۱-۵- عمل حقوقی .....
۲۰۴	۲-۵- واقعه حقوقی .....
۲۰۴	الف- قاعده احسان .....
۲۰۴	ب- استیفای بلاجهت ((نامشروع)) .....
۲۰۵	بخش سوم: ارکان و مبنای ضمان .....
۲۰۵	فصل اول: ارکان ضمان .....
۲۰۵	گفتار اول: مفهوم ارکان ضمان .....
۲۰۶	۱- انجام فعل زیانبار یا تقصیر .....
۲۰۷	۱-۱- اسباب و جنایات .....
۲۰۷	الف- تفاوت در مقدار زیان .....
۲۰۷	ب- تفاوت در منبع جبران .....
۲۰۸	۲-۱- فعل مثبت موجب ضمان .....
۲۰۸	۳-۱- فعل مثبت یا منفی مسبب ضمان .....
۲۰۹	۴-۱- فعل مثبت یا منفی مقتضی ضمان .....
۲۰۹	۵-۱- ترک فعل شرطی موجب ضمان .....
۲۱۰	۲- وقوع زیان .....
۲۱۱	۱-۲- ضرر مادی .....
۲۱۱	الف- ضرر وارده به مال .....
۲۱۱	ب- ضرر وارده به جسم .....
۲۱۲	۲-۲- ضرر معنوی .....
۲۱۲	۳- رابطه سببیت میان زیان واقع شده و فعل زیانبار .....
۲۱۳	۱-۳- ورود مستقیم خسارت .....
۲۱۳	۲-۳- ورود غیر مستقیم خسارت .....
۲۱۵	۴- احراز سببیت در فقه .....
	۵- عدم شرطیت وجود تقصیر در وقوع زیان به حالت تسبیب ناشی از سبب واحد .....
۲۲۱	گفتار دوم: دیه و ضرر موضوع ضمان قهری .....
۲۲۴	گفتار سوم: ماهیت ارش در فقه و حقوق .....
۲۲۵	۱- ارش در اموال .....
۲۲۵	۱-۱- خیار عیب .....
۲۲۶	۲-۱- خیار تبعض صفقه .....
۲۲۶	۲- ارش در نفوس .....

- ۲۲۷-۱-۲- در صورت تفویض منفعت..... ۲۲۷
- ۲۲۷-۲-۲- در صورت ورود جنایت تبعی..... ۲۲۷
- گفتار چهارم: رابطه ارش و خسارت مازاد بر دیه..... ۲۲۷
- ضرر معنوی و شیوه ی جبران آن..... ۲۲۸
- الف- الزام به عذر خواهی..... ۲۲۹
- ب- درج حکم در جراید..... ۲۳۰
- فصل دوم: مبنای ضمان..... ۲۳۱
- گفتار اول: نظریه تقصیر..... ۲۳۲
- ۱- مفهوم تقصیر و انواع آن..... ۲۳۲
- ۱-۱- ملاک مفهوم شخصی تقصیر..... ۲۳۳
- ۱-۲- ملاک مفهوم نوعی تقصیر..... ۲۳۴
- ۲- انتقاد وارده به نظریه تقصیر..... ۲۳۵
- ۱-۲- ناکارآمدی تقصیر در روابط میان قوی تر و ضعیف تر..... ۲۳۵
- ۲-۲- ناکارآمدی تقصیر در خسارات حاصله از پیشرفت‌های صنعتی..... ۲۳۵
- ۲-۳- تعذر یا دشواری اثبات تقصیر..... ۲۳۵
- ۳- راهکار گریز از انتقادات..... ۲۳۶
- ۱-۳- فرض تقصیر به نفع زیان‌دیده..... ۲۳۶
- ۲-۳- وضع مصادیق استثناء بر نظریه تقصیر..... ۲۳۷
- الف- اتلاف..... ۲۳۷
- ب- غصب..... ۲۳۷
- ج- خسارت ناشی از حوادث رانندگی و سائل نقلیه موتوری..... ۲۳۸
- ۴- انتقاد وارده به استثنائات نظریه تقصیر..... ۲۴۰
- ۵- نظریه تقصیر در فقه..... ۲۴۱
- ۶- مصادیق ضمان مبتنی بر تقصیر در فقه..... ۲۴۴
- ۱-۶- مسئولیت مالک ناشی از عمل حیوان..... ۲۴۴
- ۲-۶- مسئولیت مالک ناشی از خراب شدن دیوار..... ۲۴۶
- گفتار دوم: نظریه خطر..... ۲۴۸
- ۱- مفهوم نظریه..... ۲۴۸
- ۲- انتقادات وارده..... ۲۴۹
- ۱-۲- دور شدن هر چه بیشتر مسیر اخلاق از حقوق..... ۲۴۹
- ۲-۲- کمتر شدن دامنه فعالیت‌های عمده در اجتماع..... ۲۴۹
- ۳- نظریه خطر در فقه و قانون مدنی..... ۲۵۰
- گفتار سوم: نظریه تضمین حق..... ۲۵۱

۲۵۲	۱- مفهوم نظریه.....
۲۵۲	۲- نظریه تضمین حق در فقه و قانون مدنی.....
۲۵۵	بخش چهارم: ضمان ناشی از فعل غیر، نهاد تخفیف و معافیت از ضمان.....
۲۵۵	فصل اول: ضمان ناشی از فعل غیر.....
۲۵۶	گفتار اول: ضمان کارفرما نسبت به خسارات وارده از طرف کارگر به غیر.....
۲۵۶	۱- ارکان تحقق.....
۲۵۶	۱-۱- تحقق رابطه کارگری و کارفرمایی مشمول قانون کار.....
۲۵۷	الف- دریافت مزد.....
۲۵۷	ب- درخواست کارفرما.....
۲۵۷	ج- انجام کار به حساب کارفرما.....
۲۵۷	د- تحت نظارت کارفرما.....
۲۵۸	۲-۱- شمول قانون کار نسبت به کارگر و کارفرما.....
۲۵۸	۳-۱- خسارت حین کار یا به مناسبت آن وارد شده باشد.....
۲۵۸	الف- حین انجام کار.....
۲۵۹	ب- به مناسبت انجام کار.....
۲۵۹	۴-۱- زیان وارده از جانب کارگر مرتبط با کار باشد.....
۲۶۰	۵-۱- عامل زیان کارگر باشد.....
۲۶۱	۶-۱- کارگر فی نفسه مسئول خسارت وارده باشد.....
۲۶۲	۲- مبنای رجوع زیاننده به کارفرما.....
۲۶۲	۱-۲- عدم توانایی عامل زیان در جبران خسارت.....
۲۶۳	۲-۲- قاعده من له الغنم فعلیه الغرم.....
۲۶۳	۳-۲- قاعده سبب اقوی از مباشر.....
۲۶۴	۳- معافیت کارفرما در قبال خسارات وارده ناشی از فعل کارگر.....
۲۶۵	۱-۳- عدم ارتکاب تقصیر از جانب کارفرما.....
۲۶۶	۲-۳- عدم انتساب خسارت به رابطه کارگری و کارفرمایی.....
۲۶۶	الف- قوه قاهره.....
۲۶۷	ب- تعمد زیاننده.....
۲۶۷	ج- تعمد کارگر.....
۲۶۸	۴- ضمان کارگر و کارفرما.....
۲۶۸	۱-۴- ضمان کارگر و کارفرما در مقابل زیاننده.....
۲۶۹	۲-۴- مسئولیت کارگران متعدد در برابر زیاننده.....
۲۶۹	الف- مسئولیت کارگران در مقابل زیاننده.....

- ب- مسئولیت کارگران در مقابل یکدیگر..... ۲۷۰
- ۳-۴- مسئولیت نیابتی و تبعی کارفرما..... ۲۷۱
- ۴-۴- ضمان کارگر در مقابل کارفرما..... ۲۷۲
- ۵- مبنای رجوع کارفرما به کارگر..... ۲۷۳
- ۱-۵- نظریه قائم مقامی..... ۲۷۳
- ۲-۵- انتقال طلب..... ۲۷۴
- ۳-۵- حق ناشی از حکم مستقیم قانونی..... ۲۷۵
- ۶- مبنای فرض تقصیر برای کارفرما..... ۲۷۶
- گفتار دوم: مسئولیت دولت ناشی از فعل کارمند..... ۲۷۷
- ۱- مفهوم کارمند..... ۲۷۸
- ۲- مفهوم دولت..... ۲۷۹
- ۳- خسارت وارده ناشی از تقصیر شخصی..... ۲۸۰
- ۴- خسارت وارده ناشی از تقصیر اداری..... ۲۸۱
- ۱-۴- تقصیر ناشی از مهارت شغلی..... ۲۸۱
- ۲-۴- تقصیر ناشی از نقص امکانات دولتی..... ۲۸۲
- الف- عدم استناد خسارت به کارمند..... ۲۸۲
- ب- نقص وسایل اداری..... ۲۸۳
- ۵- مسئولیت کارمند و دولت..... ۲۸۵
- ۱-۵- رجوع زیان دیده به کارمند و دولت..... ۲۸۶
- ۲-۵- رجوع دولت به کارمند..... ۲۸۷
- ۶- مسئولیت مدنی دولت ناشی از اعمال حاکمیتی و تصدی..... ۲۸۸
- ۷- اعمال حاکمیتی..... ۲۸۸
- ۱-۷- تحقق آن موجب اقتدار و حاکمیت کشور گردد..... ۲۸۹
- ۲-۷- منافع آن بدون محدودیت شامل همه اقشار گردد..... ۲۸۹
- ۸- لزوم جبران ضرر علی رغم حاکمیتی بودن عمل..... ۲۹۰
- ۱-۸- اعمال حاکمیتی که منجر به سلب حق عینی یا دینی شهروندان
میگردد..... ۲۹۰
- ۲-۸- اعمالی حاکمیتی که منجر به ایجاد ضرر از طریق تفویض منفعت حال
یا بالقوه نسبت به شهروندان میگردد..... ۲۹۲
- ۹- اعمال تصدی..... ۲۹۳
- ۱-۹- صلاحیت انجام آن منحصر در حیطة اختیار یا وظیفه دولت نیست..... ۲۹۳
- ۲-۹- صلاحیت انجام عمل منحصر در اختیار دولت باشد، اما منافع آن
صرفا متوجه بخش خاصی از اقشار جامعه گردد..... ۲۹۴

۱۰-	مبنای مسئولیت مدنی دولت در جبران خسارات ناشی از اعمال تصدی	۲۹۴
	گفتار سوم: مسئولیت مدنی سرپرست ناشی از فعل زیانبار مجبور	۲۹۸
۱-	ارکان تحقق ضمان سرپرست	۲۹۸
۱-۱-	صرف صغیر یا مجنون بودن مجبور	۲۹۸
۱-۲-	وجود تکلیف قانونی یا قراردادی	۲۹۸
۱-۳-	تکلیف نگاهداری یا مواظبت	۲۹۹
۱-۴-	تقصیر در نگاهداری یا مواظبت	۳۰۰
۱-۵-	مسئولیت شخصی مجبور در زیان وارده	۳۰۱
۱-۶-	عدم حدوث حالت اعسار برای سرپرست در نتیجه ی جبران زیان وارده توسط مجبور	۳۰۱
۲-	رجوع عامل زیان به مجبور	۳۰۳
۳-	قالب و مبنای رجوع زیاننده به مجبور	۳۰۴
۴-	رجوع سرپرست به مجبور بعد از جبران زیان	۳۰۴
۵-	ارکان ضمان سرپرست	۳۰۵
۱-۵-	ورود زیان توسط مجبور	۳۰۵
۲-۵-	ارتکاب تقصیر از جانب سرپرست	۳۰۵
۳-۵-	رابطه سببیت میان تقصیر سرپرست و نگاهداری مجبور	۳۰۵
	گفتار چهارم: زیان، ناشی از فعل غیر و مسئولیت، ناشی از فعل خود	۳۰۶
۱-	رابطه کارگر و کارفرما	۳۰۷
۲-	رابطه دولت و کارمند	۳۰۸
۳-	رابطه مجبور و سرپرست	۳۰۹
	فصل دوم: نهاد تخفیف و معافیت از خسارات قابل جبران	۳۱۱
	گفتار اول: مفهوم نهاد تخفیف	۳۱۱
۱-	تفاوت نهاد تخفیف با نهاد اعسار	۳۱۲
۲-	مصادیق نهاد تخفیف	۳۱۳
۱-۲-	مساعدت موثر عامل زیان در جبران آن	۳۱۴
	الف- موثر باشد	۳۱۴
	ب- داوطلبانه باشد	۳۱۴
	ج- پس از وقوع خسارت باشد	۳۱۵
۲-۲-	تقصیر قابل اغماض عامل زیان و حدوث اعسار وی در صورت جبران کامل	۳۱۵
	الف- تقصیر عرفا قابل اغماض	۳۱۵
	ب- حدوث اعسار در صورت جبران کامل زیان	۳۱۶

- ۳-۲- دخالت موثر زیان‌دیده در حدوث یا تشدید زیان وارده ۳۱۷
- الف- تسهیل ورود زیان ۳۱۷
- ب- تشدید زیان وارده ۳۱۸
- ۴-۲- تشدید وضعیت عامل زیان توسط زیان‌دیده ۳۱۹
- الف- تشدید موقعیت قبل از ورود زیان ۳۲۰
- ب- تشدید موقعیت بعد از ورود زیان ۳۲۰
- ۳- مبنای نهاد تخفیف ۳۲۱
- ۱-۳- رکن ذهنی ۳۲۲
- ۲-۳- رکن عینی ۳۲۲
- گفتار دوم: اصل جبران کامل زیان ۳۲۳
- ۱- مفهوم اصل جبران کامل زیان ۳۲۴
- ۲- ملاک شناسایی ضرر قابل جبران ۳۲۵
- ۱-۲- ملاک عرفی ۳۲۵
- ۲-۲- ملاک قانونی ۳۲۶
- ۳- مطلوبیت یا عدم مطلوبیت اصل جبران کامل ضرر ۳۲۷
- گفتار سوم: عوامل معافیت از ضمان ۳۲۹
- ۱- خلل در سببیت ۳۲۹
- ۱-۱- خلل کامل ۳۳۰
- ۲-۱- خلل جزئی ۳۳۰
- ۲- مصادیق خلل در سببیت ۳۳۰
- ۱-۲- مفهوم قوه قاهره ۳۳۱
- الف- خارجی بودن ۳۳۱
- ب- غیر قابل پیشگیری بودن ۳۳۲
- ج- غیر قابل پیش بینی بودن ۳۳۴
- ۳- مصادیق قوه قاهره ۳۳۵
- ۱-۳- عامل طبیعی ۳۳۵
- الف- دخالت جزئی ۳۳۵
- ب- دخالت کلی ۳۳۶
- ۲-۳- عامل انسانی ۳۳۶
- الف- خود زیان‌دیده ۳۳۶
- ۳-۳- شخص ثالث ۳۳۷
- الف- دخالت جزئی ۳۳۷
- ب- دخالت کلی ۳۳۸

فهرست مطالب □ ۱۹

۳۳۸.....	۴- آثار قوه قاهر
۳۳۹.....	۴-۱- دخالت عامل طبیعی
۳۴۰.....	۴-۲- دخالت عامل انسانی
۳۴۰.....	الف- دخالت زیان‌دیده
۳۴۱.....	ب- دخالت شخص ثالث
۳۴۳.....	منابع